గ్రీకు తత్త్వవేత్తలు

శ్రీవిరించి

గ్రీకు తత్త్వవేత్తలు

శ్రీ విరించి

జయంతి పబ్లికేషన్స్
కారల్‌మార్క్స్ రోడ్, విజయవాడ - 520 002.

GREEK THATHAVAVETHALU

By :
SRI VIRINCHI

JAYANTHI PUBLICATIONS
KARL MARX ROAD
VIJAYAWADA - 520 002.
Ph : **0866-2577828**
Mobile : **8978261496**

First Edition : **2012**

© **PUBLISHER**

Title Design :
GIRIDHAR

Price : ₹ : **100-00**

DTP :
SRI SRINIVASA GRAPHICS
Ph : 9440397989

Printers :
NAGENDRA ENTERPRISES
VIJAYAWADA - 520 002.
Ph : **0866 - 2442001.**

సోక్రటీస్ 469-399 క్రీ. పూ.

ప్రస్థావన 4

సోక్రటీస్ 7

జీవితతత్త్వం 11

వ్యక్తిత్వం 17

అభియోగం 22

సమాధానసరళి 25

పలాయనం తప్పు 49

తత్త్వదర్శనం 54

ప్లేటో 427-347 క్రీ. పూ.

ప్లేటో 105

రచనలు 112

ఆదర్శం - యదార్థం 114

రాజ్యాంగం 122

ఆంతరిక శాస్త్ర ప్రమాణాలు 149

స్త్రీలు - సంసారాలు 153

వేదాంత విషయాలు 154

పునరవలోకనం 157

అరిస్టాటిల్ 384-322 క్రీ. పూ.

అరిస్టాటిల్ 160

రచనలు 167

శాస్త్రీయ వర్గీకరణం 169

ప్రథమ తత్త్వశాస్త్రం 191

భౌతికశాస్త్రం 204

అనుష్ఠాన తత్త్వశాస్త్రం 209

పునరవలోకనం 231

ప్రస్తావన

తత్త్వశాస్త్రం, వేదాంతం - అంటే మామూలు మనుషులకు కాస్త చిన్న చూపే కాకుండా వెటకారం కూడా ఉంటుంది. జీవితానికి, దీనికి అంత సాపత్యం లేదనుకుంటారు చాలామంది. నిజానికి జీవితాన్ని పూర్తిగా, క్షుణ్ణంగా అర్థం చేసుకోవాలంటే 'తత్త్వశాస్త్ర దర్శనం' కొంతలో కొంత అయినా ఉండి తీరాలని విజ్ఞుల అభిప్రాయం. అంతేకాదు, జీవిత గమనం సుగమం - సుకరం అవటానికి తత్త్వశాస్త్ర పరిచయం ఉపకరిస్తుంది.

తత్త్వశాస్త్రంలో యేదో అలౌకికమయిన ఆనందం ఉంది. వేదాంతంలో జీవితపు ఎడారిని మిలమిల మెరిపించే మరీచికలు ఉన్నాయి. 'మానసిక ఆనందాన్ని, ఉల్లాసాన్ని కలుగచేసే ప్రియతమ నేస్తం' అన్నాడు తత్త్వశాస్త్రాన్ని ప్లేటో.

మనలో ప్రగాఢంగా, ప్రక్షిప్తంగా ఉన్న వెలుగు, తేజస్సు వెలికి రావటానికి వాటి సంరక్షణలో జీవితం సార్థకతను సంతరించుకొనటానికి తత్త్వశాస్త్రం అవసరం. ఒక రష్యన్ నవలలో ఒక పాత్ర అంటుంది. 'నీవు యివ్వచూపే లక్షలు, కోట్లు విలువయిన ధనం నాకు అవసరం లేదు: నేను జీవితాన్ని గురించి అడిగే ప్రశ్నలకు నికార్సయిన, సూటి అయిన సమాధానాలు కావాలి' అని. అనంత ఆకాశ పరిధిలో చిన్న వస్తువులు, పెద్ద వస్తువులు దేనికవి విడిగా మనం చూడగలగాలి, అవగాహన చేసుకోవాలి.

తత్త్వవేత్త అవటానికి, యేవో కొన్ని ఉదాత్తమయిన ఆలోచనలు ఉండడం, ఒక పాఠశాలను ప్రారంభించగలగడం చాలదు. జ్ఞానాన్ని ఉపాసించగలగాలి; ఆ వెలుగులో జీవించగలగాలి. సరళము స్వతంత్రము, ఉదారము, విశ్వాస పాత్రము అయిన జీవనం తత్త్వవేత్తకు తప్పనిసరి. 'సత్యం' మనిషిని శ్రీమంతుడిని చేయకపోవచ్చును. కాని అతడిని 'స్వేచ్ఛాజీవి'ని చేస్తుంది.

చదరంగం ఆటలా తత్త్వశాస్త్ర పఠం కూడా కాలక్షేపానికే, గాని యింకెందుకూ కొరగాదు అనుకొంటారు కొందరు. ప్లేటో, అరిస్టాటిల్ వంటి మహనీయుల మాటలు ఈ రోజున పుస్తకాలకు, పరీక్షలకు మాత్రమే పరిమితమయి ఉన్నాయని అధిక్షేపం చేస్తారు. శాస్త్రపరిజ్ఞానం పెరుగుతున్న కొద్దీ తత్త్వ దర్శన ప్రాముఖ్యం తరుగుతున్నట్లు భావిస్తారు. కాని యిదంత 'మనిషి' గురుతర బాధ్యతను గుర్తుకు తెస్తోంది. తెలియని విషయాలను గురించి కొంతమటుకయినా శక్తివంచన లేకుండా కృషి చేసి - ఊహల ద్వారా ఆలోచనా పరిధిని విస్తృతం చేసుకుంటూ తెలుసుకోవడానికి చేసే ప్రయత్నం తత్త్వ శాస్త్రం. అన్నిటిని

సమన్వయ పరిచి మనుషులముందు ఉంచే అద్దం యిది. విలువలు, ఆదర్శాలు, పూర్ణతలో వీటికి ఉన్న స్థానం, జ్ఞానాన్ని అనుభవానికి రంగరించుకుని ముందుకు వెళ్ళడం, విశ్వాన్నంతటినీ చదవటానికి ప్రయత్నం చేయడం... యిదీ తత్త్వశాస్త్రం చేసే పని.

తర్కము, రసము, నీతి, రాజనీతి, వేదాంతం – ఇవి అయిదూ తత్త్వశాస్త్రంలోని సాధారణ విభాగాలు, అన్నీ కలిపి సమగ్రంగా చూచినప్పుడే సౌందర్యం మనకు అందుతుంది. 'తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు మంచివాళ్ళా, చెడ్డవాళ్ళా అన్న విషయం తర్కించుకుంటూ కాలం వృథా చేయకు; తత్త్వాన్ని తరచి తరచి చూచి నిజం తెలుసుకోవటానికి ప్రయత్నించు. ఆ నిజం నిన్ను ముగ్ధుడిని చేస్తుంది. ఆ నిజం నలుగురితో పంచుకోవటానికి ప్రయత్నం చేయి' అన్నాడు సోక్రటీస్ క్రిటోతో.

గ్రీస్ దేశ తత్త్వ చరిత్ర బహు పురాతనమయినది. ప్రకృతి ఆ దేశాన్ని భూమి, నీరుల కలయిక, ఎడబాటులతో బహు సుందరంగా తీర్చిదిద్దింది. ఆ లోయలలో మతము, సంస్కృతి, సంప్రదాయము విలసిల్లినాయి. ఏథెన్స్ నగరం గ్రీస్ రాజ్యంలో ప్రధాన మయినది. ఆసియా మైనర్‌కు చేరుకోవలెనంటే గ్రీసువాసులకు ఇదే ద్వారం. బయటి దేశాలు గ్రీసు దేశాన్ని పునీతం చేయవలెనన్నా ఇదే ప్రవేశద్వారం క్రీస్తుకు ముందు (బి.సి.) 490–470లలో స్పార్టా, ఏథెన్స్‌లు తమ తమ అంతఃకలహాలు మరిచిపోయి, ఒక్కుమ్మడిగా సమీకరించుకొని పర్షియన్లతో పోరాడాయి. యుద్ధానంతరం, ఏథెన్స్ తన నౌకలను వాణిజ్యానికి ఉపయోగించుకుంది. పురాతన ప్రపంచంలో విస్తృత వాణిజ్య రీతులను ప్రవేశ పెట్టింది. ప్రపవచంలోని ఇతర నాగరికతలు, ఆచార వ్యవహారాలు, ఆలోచనా ధోరణులు ఎలా ఉంటాయో సేకరించడం ప్రారంభించింది. క్రమంగా 'సోఫిస్టులు' తయారయ్యారు. జ్ఞాన ప్రసారం చేస్తూ ప్రపంచ పర్యటన జరిపే తత్త్వవేత్తలు వీళ్ళు. తరువాత సోక్రటీస్ ప్రభవించాడు. శిలవంటి మనిషి. నవనీత సదృశమైన మనసు, కరుణరసం హృదయమంతా నింపుకున్నవాడు. ఆడంబరం, వేషభాషలు ఎరుగని సాధారణ మనిషి. యువకులు అతని చుట్టూ బెల్లం చుట్టూ ఈగలు మూగినంత చేరేవారు. యువకులను 'పాడు' చేస్తున్నాడన్న మిషమీద 'విషం' యిచ్చి చంపేశారు అతన్ని. ఈయనతో సాన్నిహిత్యం ఉన్న ప్లేటో, అరిస్టాటిల్ ఈ తాత్త్విక చింతనను కొనసాగించారు. అనేక సమకాలీన విషయాలపైన కొత్త వెలుగులు చల్లడమే కాకుండా, ముందు తరాల వారికి ఆదర్శ ప్రాయమైన ఆలోచనలు అనేకం వదిలి వెళ్ళారు. మానవ చరిత్ర కొనసాగినంత వరకు తత్త్వదృష్టి దీనికి అనునయంగా ఉండనే ఉంటుంది. తత్త్వ దార్శనికుల ప్రవచనాలు సర్వదేశ దశ కాలాలకు చెందిన దివ్యాజ్ఞలుగా ఉండిపోతాయి. ●

గ్రీకు తత్త్వవేత్తల జీవిత, తత్త్వదర్శనాలను

సరళమైన తెలుగులో అందిస్తున్న

"శ్రీ విరించి"

దివ్యజ్ఞాన తత్త్వదర్శన ఆచార్యులు

సర్వదేశ దశా కాలాలకు చెందిన

కథానిక, తత్త్వదర్శనములలో ప్రత్యేక

పరిశీలన, పరిశోధన చేస్తున్న వారు.

గ్రీకు తత్త్వవేత్తలు

సోక్రటీస్

క్రీస్తు పూర్వం ఆరవ శతాబ్దం నుండి క్రీస్తు అనంతరం ఆరవ శతాబ్దం వరకు గ్రీకు తత్త్వచింతన ప్రపంచ భావనాపటిమను సుసంపన్నం చేసింది. ఎందరో మహానుభావులు వరుసగా అవతరించి కొత్త కొత్త ఆలోచనా ధోరణులను ప్రజలకు పరిచయం చేశారు. దేశ రాజకీయ వాతావరణం, ప్రజల మానసిక ప్రతిభ వికసనం ఇందుకు తగినంతగా దోహదం చేశాయి.

పర్షియన్ దండయాత్ర విఫలం అయిపోయిన మీదట, ఈ కొత్త ఆలోచనా సరళి బహు చురుకుగా ముందుకు నడిచింది. జీవితంలోని ప్రతి రంగంలోనూ ఈ చురుకుదనం అగుపిస్తుంది.

గ్రీస్ దేశంలో ఈ నూతన వాతావరణానికి ఏథెన్స్ నగరం కేంద్రస్థానం. పెరిక్లిస్ (Pericles) ఆధ్వర్యం క్రింద వాణిజ్య రాజకీయ వైభవం వెల్లివిరిసింది. కళలు, సాహిత్యము కొత్త ఆకులు తొడిగాయి. ఏదో సరికొత్త జ్ఞాన ప్రసారాన్ని అందుకోవాలని ప్రజల మనసులు ఊరటతో నిండిపోయాయి. క్రొత్త ప్రయోగాలు ప్రారంభం అయినాయి. ప్రతిదీ పరీక్ష పెట్టుకు చూచుకోవడము, ఆలోచనకు పదును పెట్టుకోవడము, ఆత్మగతమైన స్థితికి సరిగా కనిపిస్తున్నదా లేదా అని చూచుకో వడము – క్రమంగా అలవాటు అయిపోయాయి.

శాస్త్ర విజ్ఞానము, తత్త్వచింతనము (Science, Philosophy) ప్రముఖమైన మార్పులు తీసుకువచ్చాయి ప్రజల మనసులలో. అప్పటికి అవి ప్రత్యేక శాస్త్ర విభాగాలుగా పుట్టి పరిగణన పొంది కేవలం నూటయాభై సంవత్సరాలే అయినా, ఈ రెండు విద్యలూ మనిషిని ముందుకు తీసుకుపోగల చాకచక్యం ఉన్న క్షేత్రాలుగా ఆమోదం పొందాయి.

ముఖ్యంగా భౌతికశాస్త్రంలో వచ్చిన మార్పులు చెప్పుకోదగినవి. మైక్రోస్కోపుల వంటి సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన పరికరాలు లేకపోయినా, గ్రీకు ఆలోచనాపరులు తమ

పరిశీలన, తర్కము, శోధనల మూలంగానే అణు సిద్ధాంతానికి దాదాపు దగ్గరకు వచ్చేశారు.

ఎంతో విషయ వివరణం, పరిశీలన అంశాలు, ఫలితాల ప్రకటనలు... ఇవన్నీ జరిగినా వీటన్నిటినీ గ్రంథస్థం చేసి సమీకరించే పని జరగలేదు చాలా కాలం వరకు. ఎవరికివారికి తమ సిద్ధాంతాలలో, ఆలోచనాక్రమంలో నవ్యత, సవ్యత ఉన్నట్లు నిర్ధారణ అవడాన్ని మించి మరింత మేలు ఏమీ జరగలేదు. తమ అభిప్రాయాలపట్ల మక్కువ, అచంచల విశ్వాసంతో పాటు – ఇతరుల అభిప్రాయాలు, ఆలోచనల పట్ల నిరాదరణ, ఏహ్యాభావం కూడా అంకురించసాగాయి. వాగ్వివాదాలు ఖండన మండనాలు అనుసరించాయి. సామాన్య జనుల మనసులలో ఎన్నో ప్రశ్నలు, అనుమానాలు మిగిలిపోయాయి తప్ప, పరిష్కార మార్గాలు అనువుగా అగుపించలేదు. ఆలోచన రేకెత్తుతుందే తప్ప, అధిగమించడం లేదు – అన్న ధోరణి. ఏది నమ్మాలో, ఏది విసర్జించాలో మామూలు మనిషికి తెలియకుండా పోయే పరిస్థితి ఏర్పడింది.

జ్ఞానులు లేక సోఫిస్టులు (Sophists) అనే తెగవారు బయలుదేరారు ఆలోచనాపరుల కోవలో. వీరు వృత్తిపరంగా విజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలో, తత్త్వచింతనా పరులో కాదు. ప్రయాణాలు చేసి, ప్రజలను కలుసుకుంటూ, వారి ఆలోచనా క్రమాన్ని "చురుకు" పరచడమే వీరి పని. సంఘంలో వీరికి మంచి గౌరవం, ప్రతిష్ఠ. వీరిలో చాలమంది భావసంపన్నులు. ప్రజలకు చెప్పవలసిన సంగతులు వాళ్ళ వద్ద చాల వుండేవి. కొందరు మాత్రం – ప్రజలలో అవిశ్వాసాన్ని మటుకే రేకెత్తించేవారు. అంటే, వారి వద్ద ప్రతి సమస్యకు "రెండువేపుల నుంచీ సమాధాన సరళి" ఉండేది. అవును – కాదు లలో దేనినీ ఇతమిత్థంగా చెప్పరు వీళ్ళు. రెండు పక్షాల వాదనలను ప్రజల ముందు ఉంచి, మీరే ఆలోచించుకోండి అంటారు. ఆలోచించడం చాతకాని వారికి ఇది విపత్కరమైన పరిణామం. నిజమైన విలువపట్ల అనుమానాన్ని రేకెత్తించటం ఈ సందిగ్ధ పరిస్థితి నుంచి బయట పడటానికి అవసరం అయిన 'సరంజామా'ను సక్రమంగా అందించలేకపోవడం – జరుగుతూ వచ్చింది. వారి వైఖరి పైపై మెరుగులు దిద్దేదిగాను, ప్రయోగాత్మకంగాను ఉండేది. 'జ్ఞానం' అంటే ఏమిటో మాకు తెలియదు; కాని మీరు మీ స్థితిగతులను పరిశీలించుకుని మంచి మార్గాన్ని ఎంచుకుందుకు అవసరం అయిన వాతావరణం మాత్రం సృష్టిస్తాము – అంటారు. జ్ఞానము, మంచితనములకు బదులుగా తర్కము, నైపుణ్యము ప్రవేశపెట్టారు వాళ్ళు. అంతేకాకుండా మరో విచిత్రమైన అంశం,

వాళ్ళు ప్రవేశపెట్టింది ఏమిటంటే ఈ సోఫిస్టులు తమ సేవా కార్యాలకు, సంభాషణా రీతులకు హాజరయ్యే ప్రజల దగ్గర 'డబ్బు' వసూలు చేసేవాళ్ళు. రకరకాల 'ఫీజులు' నియోగించే వాళ్ళు. ఈ ధోరణి తత్త్వవేత్తలకు కంటకం, అసహనకారకం అయింది. అయితేనేం, సోఫిస్టులు ప్రజల మనసులు – వాటిలోని వికారాలు బాగా ఎరుగుదురు. ఊరికే వచ్చిన వస్తువు, ఎంత విలువ అయినదైనా కావచ్చును, ప్రజలకు నిరుపయోగంగా, అయోగ్యంగా కూడా కనిపిస్తుంది. తాము 'డబ్బు' పెట్టి కొనుక్కున్న వస్తువు–ఆలోచన పట్ల ప్రజలకు గౌరవం, అభిమానం ఎక్కువ. దానిపట్ల ఎంతో శ్రద్ధతో, అనురాగమయులై పని చేస్తారు. ఇదీ సోఫిస్టులు కనిపెట్టిన సూక్తి. అందువల్లనే వాళ్లు జనరంజకులు కాగలిగారు.

వెనుకటి మతపరమైన ఆలోచనలు, నైతిక సిద్ధాంతాలు సడలిపోతున్నాయి. 'కనిపించినది మాత్రమే నమ్ముతాము' అనే ధోరణులు ప్రబలుతున్నాయి. అటువంటి తరుణంలో ఓ తత్త్వదార్శనికుడు, మహాపురుషుడు అవతరించవలసిన అవసరం ఉన్నది.

ఈ అవసరం సోక్రటీస్ (Socratees) జననం ద్వారా ఫలించింది.

❊ ❊ ❊ ❊ ❊

సోక్రటీస్ జీవితాన్ని గురించి, తాత్త్విక ధోరణులను గురించి తెలుసుకోవటానికి ఆయనంత ఆయన వ్రాసిన సమాచారం ఏమీ మన ముందు లేదు. ఆయన బాల్యం, యవ్వన దశలను గురించి ఎక్కువ సమాచారం తెలియదు. వృద్ధాప్యాన్ని గురించి మటుకు అనేక వివరాలు ఉన్నాయి.

పెరిక్లిస్ మరణించేనాటికి సోక్రటీస్ నలభై సంవత్సరాల వయసువాడు. ఆ రోజుల్లో ఏథెన్స్ నగరవాసులు పుస్తకాలు వ్రాసేవాళ్ళు కాదు. విషాదాంత రచనలు ఎక్కువ తప్ప, గద్య రచనలు – జీవిత వివరణలు పుస్తక రూపం ధరించేవి కాదు.

అరిస్టోఫేన్స్ (Aristophanes), అమిపియస్ (Amipisias), యూపోలిస్ (Eupolis) అనే పద్యనాటక కర్తలు (జానపద రీతులలో) – సోక్రటీస్‌ను తమ రచనలలో పాత్రగా, మూలపురుషుడుగా వాడుకున్నారు.

అరిస్టోఫేన్స్ అనే అతను, నాటకకర్త మేఘాలు (The Clouds) అనే నాటకం వ్రాశాడు. అందులో సోక్రటీస్‌ను ఇతర అనుయాయులను పాత్రలుగా చిత్రించాడు. ఈ నాటకం ఒక్కటీ పరిశీలించి చూస్తే, ఎవరైనా సోక్రటీస్ 'సోఫిస్ట్' అనే నిర్ణయానికి

వస్తారు. ఇతని దృష్టిలో సోఫిస్టులకు నైతికము, మతపరము అయిన అభిప్రాయాలు ఏమీ ఉండవు. సోక్రటీస్‌ను ఇలాగే ఒక బాధ్యతారహితమైన వ్యక్తిగా చిత్రించాడు, చూపించాడు.

తరువాత ప్లేటో (Plato) ఈయన రచనలు, తత్త్వచింతనము గ్రంథస్థం చేశాడు. అలాగే జెనోఫన్ (Zenophon), ఇషైన్స్ (Aeschines) అనేవారు కూడా సోక్రటీస్‌ను 'పాత్రగా' వాడుకుని అతనికి ప్రచారం తీసుకువచ్చారు. అయితే వీరందరూ సోక్రటీస్‌కు సమకాలికలు కాదు. ఉదాహరణకు ప్లేటో, సోక్రటీస్ కంటె నలభైమూడు సంవత్సరాలు చిన్నవాడు. తతిమ్మా ఇద్దరూ ప్లేటోకు సమకాలికులు.

జీవిత చరిత్రలు వ్రాయడం అనేది గ్రీకు సంప్రదాయంలో క్రీస్తు పూర్వం మూడవ శతాబ్ధంలో మటుకే ఆరంభం అయింది. కవులను గురించి సామాన్య జనంలో ఉత్సాహం, వారి జీవిత వివరాలను తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం ఉండేది గాని, తత్త్వవేత్తలను గురించి ఎరుగవలెననే ఆలోచన అంతగా లేదు. అందువల్లనే వచ్చిన కొద్దిపాటి పుస్తకాలు సైతం త్వరలోనే మటుమాయం అయిపోయినాయి.

తరువాత తరాలవారు వ్రాసిన జీవిత చిత్రణలలో పరస్పర విరుద్ధమైన విషయాలు కూడా చోటు చేసుకోవడం తప్పనిసరి అవుతుంది. సోక్రటీస్‌ను గురించి చెప్పిన పై ముగ్గురు చరిత్రకారులు మూడు విధాలుగానూ చిత్రించారు ఆయన రూప లావణ్యాలను.

ప్లేటో చిత్రించిన సోక్రటీస్ హాస్యప్రియుడు, గొప్ప తత్త్వవేత్త, వేదాంత పరమైన ప్రాతిపదిక ఉన్న వ్యక్తి. సమకాలిక వ్యవహారాలు, ఆలోచనా ధోరణులు ఎరిగినవాడు. శాస్త్ర పరిజ్ఞానంలో దిట్ట.

చరిత్ర పురుషుడుగా సోక్రటీస్‌కు ఒక రూపం ఉంటే, తత్త్వవేత్తగా మరో రూపం దొరుకుతుంది మనకు, ఆనాటి రచనలు పరిశీలించినప్పుడు.

'సోక్రటీస్ సంభాషణలు' (Socratic Dialogues) అనే సాహిత్య రూపకల్పన ప్లేటో చేసినది. విషయాలను సంవాద (సంభాషణ) రూపంలో ఎక్కువగా విశద పరచవచ్చును అన్న అభిప్రాయం ప్రారంభమైన రోజులు అవి.

ప్లేటో ఇంకా తనకై తాను ఒక తత్త్వదర్శనాన్ని కనుగొనినప్పుడు, సోక్రటీస్‌ను పాత్రగా చేసుకొని ఆ మహాపురుషుని ఆలోచనలను, అభిప్రాయాలను చదువరుల ముందుకు తీసుకురావడానికి, ఆయన స్మృతి చెరగకుండా ఉండటానికి ఇటువంటి ప్రయోగం చేసినట్లు అగుపిస్తుంది. ప్లేటో రచనలు లేకపోయినట్లయితే సోక్రటీస్ ఆలోచనా సరళి ప్రపంచానికి అందకుండానే పోయేది.

జీవిత తత్త్వం

సోక్రటీస్ ఏథెన్స్ నగరంలో 469 (క్రీ.పూ.) సంవత్సరం జన్మించాడు. చారిత్రక ఆధారాలు లేకపోవడం వల్ల కొందరు ఈ సంవత్సరం 470 అంటారు. ఆయన తండ్రి సోఫ్రొనిస్కస్ (Sophroniscus), తల్లి ఫనరెట్ (Phaenarete)

తండ్రి రాతి విగ్రహాలు తయారుచేసే వృత్తిలో ఉండేవాడు. తల్లి మంత్రసాని.

సోక్రటీస్‌కు ప్రత్యేకమైన వృత్తి అంటూ ఏదీలేదు. మధ్య వయసులో ఆయన 'సైన్యం'లో పనిచేసినట్లు కొన్ని దాఖలాలు ఉన్నాయి.

వృద్ధాప్యంలో మటుకు బీదతనం ఆయనను క్రుంగదీసింది.

క్సాంతిపె (Xanthippe) అనే ఆమెను సోక్రటీస్ తన యాభైవయేట వివాహమాడాడు. ఈమె అతనికి రెండవ భార్య అని చెబుతారు. బహు గయ్యాళి మనిషిగా ఆమెకు పేరు వచ్చింది. నాటకకర్తలు ఆమెను అలా రూపొందించారు. అయితే అందుకు దోహదం చేయగల ఆధారాలు మటుకు మనకు ఎక్కడా కనిపించవు. ప్లేటో రచనలలో ఈ విషం సూచనగానైనా లేదు. అంతే కాదు. సోక్రటీస్ వంటి పరమ అలౌకికమైన భర్తతో కాపురం చేసి నెగ్గుకు వచ్చినందుకు మనం ఆమెను అభినందించి, ఆమెపట్ల సానుభూతి చూపాలి.

సోక్రటీస్‌ది భారీ శరీరం, అందవికారమైన ముఖ కవళికలు; చప్పిడి ముక్కు; దట్టమైన కనుబొమల కిందుగా తేజోవంతమైన కళ్ళు, వెడల్పాటి నోరు, పొడువాటి గడ్డం ఉండేది. దరిమిలా అతనికి బట్టతల కూడా ఏర్పడింది. భౌతికంగా బహు బలవంతుడు, సహనశీలుడు. నడుస్తూ వున్నప్పుడు ఒక పక్కకు వొరిగేవాడు. పాదరక్షలు ఉపయోగించేవాడు కాదు. మార్గ మధ్యంలోనే "సమాధి" స్థితికి వెళ్ళిపోయి ఎంతోసేపు మంత్రముగ్ధుడిగా నిలబడి ఉండిపోయేవాడు.

ఇదీ అరిస్టోఫేన్స్ తన క్లౌడ్స్ (Clouds) అన్న పుస్తకంలో సోక్రటీస్‌ను గురించి ఇచ్చిన వర్ణన.

అయితే అతని మనసు ఇంకా సృజనాత్మకత సంతరించుకొనని రోజులలో కూడా – చాల స్పష్టంగా, చురుకుగా, ఉత్సుకతతో నిండి ఉండేది. అతనికి కృతకత, మాయలు, మర్మాలు రుచించేవి కాదు. నమ్మకాలు ఎంత స్థిరంగా ఉండేవో సంకల్పం కూడా అంత అచంచలంగానూ, అపరిమితంగానూ ఉండేది. అతడి ఆలోచనా క్రమం

ఎలా శుద్ధంగా, సజావుగా వుండేదో ఆచరణ రీతులు కూడ అలాగే అసందిగ్ధంగా ఉండేవి. తార్కికత అతని ఆలోచన, ఆచరణలలో తొనికిసలాడుతూ ఉండేది.

ప్రతీదాన్ని శంకిస్తున్న సందిగ్ధయుగంలో నైతికత, మంగళకరము అయిన ఆలోచనలకు ఆయన నాంది పలికాడు. ఈ ఆలోచనలకు, ప్రాతిపదిక జ్ఞానం అన్నాడు. మంచి ఏమిటో చేయకుండా, దానిని చూడాలని అభిలషించడం సాధ్యమయ్యే పని కాదని ఆయన వాదం. అంటే ఆలోచనలకు, ఆచరణకు నడుమ "ఎడం" వుండటానికి వీల్లేదన్నమాట. ఆయనంత ఆత్మనిగ్రహము, నిజాయితీ ఉన్నవాళ్ళు బహు అరుదు. ఈ లక్షణాలను ఆయన నొక్కి చెప్పడం, మానవ వర్తనంలో ఇది 'తప్పనిసరి' అని వక్కాణించడం, ఎక్కువ మంది శత్రువులను అయిష్టపరులను తయారు చేసింది.

సోక్రటీస్ కేవలం నైతిక తత్త్వవేత్త అనుకోగూడదు. ప్రగాఢమైన మత తత్త్వవేత్త కూడా. మత నైష్టికత ఆయనలో మూర్తీభవించి ఉండేది.

వర్తమాన సమాజంలో ఉన్న మౌఢ్యాన్ని, సంకుచిత తత్త్వాన్ని ఆయన అంగీకరించలేదు. 'చిల్లర దేవుళ్ళ'ను సరకు చేయవద్దన్నాడు. భగవత్ తత్త్వానికి ప్రతీకలుగ ఇలాంటి దేవతామూర్తులు ఉంటే ఉండవచ్చును గాని – వారి వెనుక పరుగులు తీసి జీవితాలను మరింత దుఃఖభాజనం చేసుకోవడం కూడదన్నాడు.

సోక్రటీస్‌లకు 'అంతర్వాణి' (Supernatural Voice) లో నమ్మకం. అదే ఆయనను నడిపించేది. తప్పుదారిని పోతూ ఉన్నప్పుడు హెచ్చరికలు చేసేది. అయితే ఇది కేవలం అంతర్వాణి యేనా, లేక బహిరంగ ప్రలోభమా, తాదాత్మ్యం వల్ల కలిగే భారమా – అనేది విడదీసి చూడగలగడం కష్టం. ఆయన ఆ వాయిస్‌ను నమ్మేవారు. దానికి, ప్రత్యేకించి ఏ భగవత్ రూపానికి సంబంధం కలిపేవాడు కాదు. "ప్రబోధం" తప్పనిసరి అయినది. ప్రవర్తనకు అదే గీటురాయి, మార్గదర్శనం.

సోక్రటీస్ ప్రజలకు – ఆ తరం వారికి, ముందు తరాల వారికి కూడ రకరకాలుగా కనిపించవచ్చు.

అవివేకి –

ప్రలోభపరుడు –

సుజ్ఞాని –

వేళాకోళం మనిషి –

అర్థం కాని వ్యక్తి.

అయితే, ఆయనలో కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించే లక్షణాలు :

దయామయమైన హృదయ వర్తనం,

అతి సూక్ష్మంగా విషయాల వివరాలను గమనించగలగడం

సమయానికి ఆసరాగా నిలచే యుక్తి, స్ఫూర్తి, అణకువ, మెలకువ.

సదా సంతోషమూర్తిమత్వం.

– ఇవన్నీ వేళాకోళం, అపహాస్యం ఆయన మాటలలో మరుగుపడిపోయేవి.

హాస్య ప్రవృత్తి ఆయనకు మెండు.

ఎంత గంభీరమైన విషయాన్ని అయినా, కాస్తో కూస్తో "హాస్యాన్ని" జోడించి తప్ప చెప్పేవాడు కాదు.

మంచి స్నేహశీలి.

మాటలు ఈటెలుగా వాడేవాడు.

అతని ధోరణి చుట్టూ ఉన్న వారికి 'కంపరం' పుట్టించేది. ఎందుకంటే కృతకత, 'ముసుగు వ్యవహారాలు' పైకొకటి – లోపల మరొకటి – ఇలాంటి స్థితిగతులు సోక్రటీస్‌కు సుతరామూ గిట్టేవి కాదు.

సత్యాన్ని యథాతథంగా చూడగలగడం, దర్శించడం, దానిలో నిమగ్నులవడం... ఇదే ఆయన ఆచరణ మార్గాలు ప్రజలకు.

ఏమాత్రం కృతకత, బాహ్యాడంబరం లేని తత్త్వ దార్శనికులు సోక్రటీస్ అంటే అభిమానంగా ఉండేవారు, గౌరవంగా చూచుకునేవారు. ఆయన అంతరంగ మిత్రులైతే చెప్పనే అక్కరలేదు. విపరీతంగా ప్రేమించేవారు, ఆరాధించేవారు.

సోక్రటీస్ మానవ భావ ప్రపంచాన్ని అప్పుడు ఇప్పుడు ఇక ముందు కూడా ప్రభావం చేయగలిగిన వాడు.

అతని సూటితనం నచ్చనివాళ్ళకు కొంత ఏహ్యాభావం ఏర్పడేది. ఏమి ఇతని గొప్పతనం అని నిరాదరణ కూడా చూపేవారు.

ఇతరులకు ఇతడు 'నడుస్తున్న భగవంతుడు'

సోక్రటీస్ అమరుడైన వ్యక్తి.

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/kbook.php?id=1875

* * *